

яка була покликана... сформувати у свідомості українського читача повагу до рідної землі, її історії, традицій, національного екзистенційного досвіду» [4, с. 264];

- третій етап – розвиток жанрів пригодницько-історичного та власне пригодницького (авантюрного) романів – доба Розстріляного Відродження (твори Майка Йогансена, С. Черкасенка, В. Златопольця та І. Федіва, О. Слісаренка, Ю. Смолича, М. Трублаїні та ін.);

- четвертий етап – 50–80-ті роки ХХ ст. – бурхливий розвиток пригодницької літератури для підлітків, поява пригодницьких і пригодницько-шкільних повістей та оповідань (Н. Бічуя, А. Давидов, О. Донченко, Вс. Нестайко, В. Малик та ін.);

- п'ятий етап – «кінець ХХ – початок ХХІ століття – характеризується розширенням жанрово-стильових модифікацій і тематики творів масової літератури», зокрема й пригодницьких творів для читання молодших та старших підлітків (твори Л. Ворониної, В. Рутківського, І. Андрусяка, О. Гавроша, М. Павленко, Я. Яріша та ін.) [4, с. 264].

Література

1. **Вулиц А.** В мире приключений: поэтика жанра. М. : Сов. писатель, 1986. 384 с. 2. **Качак Т. Б.** Особливості жанрової системи сучасної української прози для дітей та юнацтва. *Прикарпатський вісник НТШ. Слово.* 2017–2018. № 4–3. С. 229–240. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pvntsh_sl_2017-2018_4-3_24 (дата звернення 18.03.2019). 3. **Кизилова В. В.** Українська література для дітей та юнацтва: новітній дискурс: навчально-методичний посібник для студ. вищих навч. закл. Старобільськ: Вид-во ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», 2015. 236 с. 4. **Романенко О.** Феномен української масової літератури ХХ століття: проблеми генези та поетики. *Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства.* 2011. Вип. 16. С. 257–264. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/spml_2011_16_62.

Солодюк Наталія Володимирівна,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної та початкової освіти Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця.
natali201407@ukr.net

МЕТОДИ КОЛЕКТИВНО-ГРУПОВОГО НАВЧАННЯ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Інтерактивні методи навчання виступають важливою складовою уроку української мови. Надзвичайно важливими на уроках мови в старшій школі вважаємо методи *колективно-групового* навчання, що передбачають опанування навчального матеріалу фронтально з метою пояснення, уточнення певних мовних положень, посилення уваги учнів до складних або проблемних (дискусійних) питань розвитку й функціонування української мови. До них відносимо метод мікрофон, вирішення проблеми та ін. Ефективність

функціонування таких методів посилюється методично вдалим поєднанням з іншими.

Інтерактивні методи *колективно-групового* навчання передбачають одночасну спільну роботу всього класу (фронтальну), коли учні оволодівають однаковим навчальним матеріалом, або ж у межах певних груп (групову). Фронтальна робота є ефективною за умови наявності в навчальному матеріалі проблеми, що потребує колективного обговорення та прийняття спільного рішення. Групова робота вимагає чіткого розподілу завдань між усіма учнями в окремих групах.

Усі учні працюють разом чи індивідуально над одним завданням із подальшим контролем результатів. Так, метод мікрофон надає змогу кожному сказати щось швидко, по черзі, відповідаючи на запитання або висловлюючи свою думку чи позицію. Учні передаватимуть мікрофон один одному, по черзі беручи слово. Обов'язково надавати слово тільки тому, хто отримує мікрофон. Головне запропонувати учням говорити лаконічно й швидко. На думку фахівців, важливо не коментувати й не оцінювати подані відповіді одразу після кожної репліки [3]. Важливою умовою функціонування методу мікрофона є наявність аналітичних коментарів учителя або когось із учнів після всіх виступів.

Мозковий штурм, що широко використовується для розв'язання конкретної проблеми, М. Пентилюк, Т. Окуневич називають розумовим штурмом і теж відносять до технологій колективно-групового навчання [2]. Метод мозкового штурму спонукає учнів виявляти уяву та творчість, дає змогу їм вільно висловлювати власні думки. Мета мозкового штурму чи мозкової атаки в тому, щоб зібрати якомога більше ідей з проблеми від усіх учнів протягом обмеженого часу. Після презентації проблеми та чіткого формулювання проблемного питання (його краще записати на дошці) учитель пропонує всім висловити ідеї, коментарі, навести фрази чи слова, пов'язані з проблематикою. Усі пропозиції записуються на дошці чи на великому аркуші паперу в порядку їх виголошення без зауважень, коментарів чи запитань. Усі учні заохочуються до висунування ідей. Учителеві варто особливо підтримувати й фіксувати креативні, нестандартні ідеї.

До методів *колективно-групового* навчання ми відносимо лінгвістичну дуель. Лінгвістична дуель проводиться учнями у вигляді експрес-узаємоопитування: за відведений час школярі ставлять один одному запитання й зразу ж відповідають на них. Якщо хтось не знає відповіді, звертається за допомогою однокласників. Практика доводить, що цей метод особливо зацікавлює учнів, привчає їх чітко формулювати запитання, логічно, точно й стисло відповідати на них, учителеві ж допомагає заощадити час на уроці з метою активізації комунікативної діяльності учнів.

Перевага групових інтерактивних методів навчання на уроках української мови полягає в тому, що вони відрізняються від індивідуальних і фронтальних як в якісному (інтенсивність пізнавального процесу, новий характер його організації, регуляції, коректування), так і в кількісному плані (досягнення більшого ефекту в формуванні знань і умінь учнів).

Нам імпонує, що О. Пометун, Л. Пироженко радять роботу в групах використовувати для вирішення складних проблем, які потребують колективного обговорення. Якщо витрачені зусилля й час не гарантують бажаного результату, краще вибрати парну роботу або будь-яку з наведених вище технологій для швидкої взаємодії [3]. На думку цих педагогів, важливо використовувати малі групи тільки в тих випадках, коли завдання вимагає спільної, а не індивідуальної роботи. Найсуттєвішим тут є розподіл ролей: «спікер» – керівник групи (слідкує за регламентом під час обговорення, зачитує завдання, визначає доповідача, заохочує групу до роботи), «секретар» (веде записи результатів роботи, допомагає в підведенні підсумків та їх виголошенні), «посередник» (стежить за часом, заохочує групу до роботи), «доповідач» (чітко висловлює думку групи, доповідає про результати роботи групи). Цей метод є продуктивним у тих випадках, коли тема нескладна, отже, є всі підстави запропонувати її для самостійного опрацювання. Важливою є організаційна функція цього методу, оскільки він привчає дітей чітко організувати свою роботу [3].

Учитель повинен бути уважним до питань внутрішньогрупового керування. Один із учнів звітується перед класом про роботу групи. Важливо дати кожній групі конкретне завдання й правила (інструкцію) щодо організації групової роботи, намагатися робити правила максимально чіткими [3].

Методи роботи в парах, роботи в групах використовуються на уроках з метою засвоєння та застосування знань, умінь та навичок. Це може відбуватися одразу ж після викладу вчителем нового матеріалу, на початку нового уроку замість опитування, на спеціальному уроці, присвяченому застосуванню знань, умінь та навичок, або бути частиною повторювально-узагальнювального етапу уроку.

У системі інтерактивних методів важливе місце посідає метод проектів – «особистісно орієнтований метод навчання, заснований на самостійній діяльності учнів у розробці проблеми й оформленні певним чином практичного результату розробки» [1, с. 299].

Своєрідність функціонування методу проектів вимагає від учителя сформованості стратегічних організаторських умінь. Тактика комунікативної діяльності учнів набуває ознак самостійності, плановірності, передбачає вироблення вмінь узгоджувати окремі дії та процедури міжособистісної діяльності.

Найбільш поширеними на уроках української мови є групові проекти, у яких беруть участь учні, об'єднані в певні групи, наприклад, проект «Випуск мовного буклета», під час виконання якого учні в групах добирають матеріал до різних рубрик, визначених учителем або ж самостійно. Наприклад, I група – до рубрики «А мова – як море...», II група – «Відомі мовознавці», III група – «Посміхніться» тощо. Варіантом групового проекту може бути й розподіл ролей: учні I групи добирають матеріал, учні II групи оформляють буклет, учні III групи виконують коректорську правку.

На нашу думку, необхідно обов'язково передбачити системне застосування інтерактивних методів навчання, за допомогою яких досягалося б раціональне